

Oponentský posudek doktorské disertační práce MgA. Jennifer Helia DeFelice, doktorské studium FaVU VUT Brno

Performativní zprostředkování a interpretace / Mezi návodem a dokumentací, mezi scénářem a záznamem

a) Aktuálnost tématu

Disertační práce MgA. Jennifer Helia DeFelice se zabývá řadou velmi relevantních témat současného umění a performance: notací a partiturou, přítomností a opakováním, performativitou a událostí – přičemž zejména dva poslední pojmy jsou v práci silně přítomny, nejsou však explicitně teoreticky rozpracovány, až na zařazení některých druhotných odkazů.

Práce se zaměřuje zejména na pojem zkušenosti, který podrobuje důslednému zkoumání jak ve vlastním textu, tak i v praktických výstupech doktorského výzkumu, kde je zkušenost koncipována především kolem tématu intuice.

Ve svém pohledu na rozličné přístupy k vytváření a interpretaci partitury vychází práce z pečlivě uspořádaného a důkladně prozkoumaného výběru notačních systémů a otevřených partitur, rekapituluje pravidla happeningu, slovní partitury a partitury události, které vzešly z rozšířeného pojetí partitury hudební a s níž se nadále společně rozvíjely, a nabízí širší výklad pojmu otevřená partitura, do níž zahrnuje i manifest, poetickou formu haiku kontextualizovanou v rámci estetických principů *wabi* a *sabi*, reperformanci a reenactment a v neposlední řadě i chůzi a pouť coby způsoby, jimiž je podstata notace a partitury doslova *vyšlapána do země* skrze souvislost se značením průchodů, stezek a cest, což také neodmyslitelně souvisí s legislativou a právem přístupu (na pozemek).

Ačkoli výběr oblastí praxe je široký, jedná se o bezpochyby relevantní a dobře zvolené téma, a to tím spíše, že práce zaujímá interdisciplinární přístup a zaměřuje pozornost na české umělce a teoretiky, přičemž jejich dílo a ideje pojímá v mezinárodním kontextu. Tento přístup se opět odráží v praktickém výstupu kandidátské práce v rámci iniciativy Vašulka Kitchen Brno a pořádání mezinárodní konference „Intuition“.

b) Splnění stanoveného cíle

Dle vyjádření kandidáta je cílem práce důkladné prozkoumání zkušenosti při vytváření a interpretaci partitur, významu sdělovaného prostřednictvím interpretace a realizace na základě souboru instrukcí, dále zkoumání performativní repetice a vzorů, dynamických pravidel a procesů a vztahu mezi interpretací a skladbou originální partitury. Práce v celé šíři svého předmětu zkoumání důsledně přeformulovává logiku a roli interpretace v umělecké tvorbě a performanci – to je zajímavé především v kontextu výroku umělce Miloše Šejna, jenž je v práci také zařazen, o tom že „veškerá umělecká tvorba je, byla a bude výsledkem možnosti zaznamenat interpretaci zkušenosti“. Právě tyto tři termíny – záznam, interpretace a zkušenost – plně a jasně vymezují předmět zájmu této disertační práce. Ačkoli stanovených cílů tím bylo jistě dosaženo, přesto mám několik výhrad ohledně pojetí práce, a to v tom smyslu, že postrádá aktivní výzkumnou otázku a zaměřuje se na pouhé mapování a obecný

přehled zkoumaného předmětu, místo aby explicitně navrhovala a formulovala aktivní intervenci ve zvolené oblasti výzkumu.

c) Postup řešení problému, výsledky a přínos práce

Práce od počátku naplňuje své cíle metodicky a systematicky. Nejprve výzkum zasazuje do kontextu pojetí zkušenosti a interpretace dle Hanse-Georga Gadamera a Johna Deweye, přičemž zejména Deweyovo pojetí estetické zkušenosti – které osobě vnímající dílo přisuzuje odpovědnost v rámci estetického procesu, umožňuje plynule navázat velmi dobře zpracovaným úvodem do historie a teorie hudební notace. Následuje, jak už bylo řečeno, výtvarné umění a performance, mapování historie pojmu partitura i navrhované rozšíření jeho aplikace na několik dalších oblastí praktické činnosti. To je signifikantní a velmi produktivní mimo jiné v případě manifestu, stejně tak jako v podrobném úvodu do haiku a komparativních úvahách založených na konkrétních příkladech reperformace a reenactmentu, jakož i při důkladném zkoumání fenoménu chůze, přičemž se práce soustředí především na české umělce v mezinárodním kontextu, zde především ve vztahu k dílům umělců působících ve Velké Británii a USA. Následuje praktická část, v níž kandidát v kapitole „Performativní empirický výzkum“ prezentuje řadu vlastních prací, které se jeví spíše jako příklady současné praxe, která očividně pro tuto disertační práci byla inspirací od samého počátku, neboť zmíněná díla pokrývají celé zkoumané období. Jsou však prezentována pouze jako řada obrazů opatřených legendou a výňatky z textů performancí a nejsou v práci jinak kontextualizována. V praktické části jsou tyto myšlenky zkoumány v souvislosti s tématem uplatnění intuice v digitální éře – tedy intuice je v konečném důsledku zvažována coby metodický nástroj. Ačkoli tuto implicitní metodologii založenou na intuici a nahromaděné zkušenosti lze jen obtížně zpracovat nějakou explicitní formou nebo použít nějakým viditelným způsobem, jsem toho názoru, že možnost najít řešení těchto obtíží či dokonce je produktivně využít a umožnit čtenáři být svědkem tohoto zápasu a mapovat jeho průběh a uplatněné postupy byla jedinečnou příležitostí, která však byla v této disertaci promarněna. Vzhledem k tomu, že intuice a záznam zkušenosti tvoří jádro výzkumu, a především s přihlédnutím k velmi širokému spektru činností, jimiž se práce zabývá, by takové silné metodologické gesto aktivovalo implicitní vztahy mezi těmito jednotlivými oblastmi, a to jak ve vlastním textu práce, který prozatím na čtenáře působí jako neslučitelné a oddělené a spíše formálně zvažované historie těchto oblastí činnosti, a současně by je propojilo s vlastní uměleckou činností kandidáta a praktickými aplikacemi této disertační práce. To by bylo dále posíleno rozšířením teoretické báze práce o další současné přístupy k tématu zkušenosti v umění, které se dle mého názoru rozvíjejí velmi produktivním způsobem zejména díky propojení pojmu zkušenosti coby *Erlebnis* – který je v práci také podrobně představen – s prací Waltera Benjamina a Emmanuela Levinase.

d) Význam pro praxi nebo rozvoj oboru

Relevanci této práce vidím v její aktuální formě v první řadě v jejím interdisciplinárním záběru a důkladném zkoumání oblasti, na kterou se zaměřuje. Praktická aplikace byla také velmi produktivní díky vytvoření mezinárodního kontextu pro Brno, projekt Vašulka Kitchen Brno a zejména pro téma intuice. Katalog z výstavy v rámci konference „Intuition“, který byl předložen společně s disertační

práci, je sám o sobě významným příspěvkem a jistě má hluboký význam pro praxi v dané oblasti výzkumu a její rozvoj. Mě osobně zaujalo především zpracování minulé a současné činnosti českých umělců v tomto rámci, neboť jejich dílo není v tomto kontextu tak dobře známé jako jiná díla a teoretikové prezentování v této práci a určitě si zaslouží daleko víc pozornosti v mezinárodním kontextu. Explicitnější zpracování intuice a nahromaděné zkušenosti a jejího záznamu, nikoli pouze jako jednoho z témat, ale coby klíčové výzkumné otázky a v první řadě metodologického nástroje, by jistě relevanci této disertační práce pro aktuální (a velmi živou) diskusi v tomto oboru významně zvýšilo.

e) Formální úprava disertační práce a jazyková úroveň

Práce je dobře prezentována, má jasnou strukturu a je doprovázena dobře vybraným a bohatým obrazovým materiálem. Praktický výstup je vynikající. Je psána jazykem odpovídajícím zvolenému tématu, čte se velmi dobře a plynule. Práce je také jasně ozdrojována, i když by se neměla do takové míry opírat o internetové zdroje. Ty by měly spíše sloužit pouze jako cesta, jak se dostat k primárním zdrojům. Opakovaně se objevuje několik pravopisných chyb, konkrétně špatné použití apostrofu, chybně napsané příjmení Mariny Abramovič a chyba v popisku u obr. II.5.4.

Za mnohem důležitější však považuji také v kontextu formátu práce skutečnost, že úvod a závěr by měl nabízet argumenty, které by daleko silněji opodstatňovaly klíčové otázky výzkumu a vlastní fenomenologickou metodologii. To je zřetelné především v závěru, který je příliš krátký a popisný a v němž byla promarněna příležitost skutečně prezentovat teorii, kterou, jak je v závěru uvedeno, práce předkládá. Kdyby se navíc kandidátovi podařilo každou jednotlivou kapitolu uzavřít vlastními slovy, práce by se z hlediska formálního přístupu posunula k mnohem aktivnějšímu a angažovanějšímu způsobu zpracování zkoumaného tématu.

f) Zda disertační práce splňuje podmínky uvedené v § 47 odst. 4 zákona

Ano, dle mého nejlepšího vědomí tato práce splňuje požadavky výše uvedeného článku zákona.

g) Zda student prokázal nebo neprokázal tvůrčí schopnosti v dané oblasti výzkumu a zda práce splňuje nebo nesplňuje požadavky standardně kladené na disertační práce v daném oboru

Práce se rozhodně vyznačuje komplexností a důkladností, které lze očekávat od disertační práce, přičemž způsob, jakým je v ní skloubena praxe a výzkum je obzvlášť cenný. Z hlediska požadavků britského akademického kontextu, z něhož sama vycházím a v němž jsem prováděla vlastní doktorský výzkum, by výhrady, které jsem vyslovila, znamenaly, že udělení doktorského titulu se doporučuje až za podmínky, že tyto nedostatky budou odstraněny. To by především znamenalo důkladné přepracování úvodu a závěru a propojení kapitol o jednotlivých oblastech praxe, které působí velmi odděleně a formálně, a dále kontextualizaci kandidátovy vlastní činnosti, neboť z ní práce do značné míry vycházela, čímž by práce byla pevněji zasazena do kontextu umělecké činnosti jakožto výzkumu. Jsem si však vědoma, že práce byla vytvořena

v jiném kontextu a v jiné akademické kultuře a jsem připravena o těchto otázkách diskutovat s ostatními členy komise i s kandidátem.

Náměty, dotazy a připomínky k diskuzi

Především jsem skutečně zvědavá a těším se na diskusi o procesu zkoumání možností „vytváření smyslu“ v umění a možností notace a jeho názornější prezentaci, a na daleko sebevědomější zprostředkování vlastní zkušenosti a činnosti kandidáta coby umělce a zároveň výzkumníka. Jak mohou tyto systémy notace a performativity, jimiž se práce zabývá, být aktivovány tak, aby bylo možno sdílet tento často skrytý nebo neodhalený aspekt tvůrčího procesu, aby bylo možno tuto metodologii sdílet s ostatními, aniž by docházelo ke „znehynění“ přirozeně dynamické a podmíněné povahy intuice a procesu? A v první řadě, jaký to má přínos pro náš způsob existence ve světě?

Disertační práci v předloženém znění nedoporučuji k obhajobě a navrhuji ji přepracovat ve smyslu navržených připomínek.

Dr. Branislava Kuburovič
Programme Leader MA Fine Art
Principal Lecturer, BA Fine Art Experimental Media
School of Art & Design
Polská 10 | Vinohrady | 120 00 | Praha | Česká republika

E: branislava.k@praguecollege.cz
W: <http://www.praguecollege.cz/about-us/our-people/branislava-kuburovic>